

DINAMICA DENOMINAȚIEI PERSONALE PRIMARE ÎN ANTROPONIMIA ACTUALĂ

DOMNIȚA TOMESCU

Universitatea „Ovidius” din Constanța

Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești

1. Descrierea antroponimiei românești actuale sub aspectul dinamicii denominative are în vedere, în lucrarea de față, câteva aspecte semnificative ale denotației personale primare, realizate prin subsistemul prenumelor, privitoare la condiționarea procesului de schimbare a inventarului antroponimic de contextul dezvoltării socio-politice, înnoirea repertoriului de nume de persoane prin împrumuturi sau creații autohtone, asigurarea continuității onomastice prin conservarea formelor tradiționale. Alegerea sistemului denotației primare, ca obiect de studiu, nu este întâmplătoare. În ansamblul numelor de persoane, prenumele se caracterizează prin mobilitate denominativă, respectiv, instabilitate a sistemului, supus unei selectivități de tip subiectiv din partea donatorilor. Se poate observa deosebirea, din acest punct de vedere, dintre subclasa prenumelor, domeniu deschis, inovator, supus influențelor și modei și subclasa numelor de familie, fixate și oficializate prin documente administrative, alcătuind în prezent un inventar aproape închis de forme onomastice. Disponibilitatea față de noutate și schimbare a prenumelor se manifestă diferit în antroponimia urbană și cea rurală, precum și la nivelul ierarhiei sociale. Schimbările pe care le implică subsistemul prenumelor sunt strict individuale, de ordin subiectiv, afectiv, având de cele mai multe ori un caracter efemer. Dinamica sistemului prenumelor se referă predominant la inventarul onomastic atribuit direct persoanelor (la înregistrarea administrativă a nașterii sau la botez), care suferă modificări prin introducerea, substituirea, respectiv, suprimarea unor nume, dar și la modul de selectare a numelor în actul denotației.

În ceea ce privește delimitarea antroponimiei actuale, în cadrul periodizării onomasticii românești, remarcăm apartenența sa la un îndelungat și amplu proces de modernizare a sistemului onomastic românesc general, care începe la mijlocul secolului al XIX-lea, derulându-se continuu până în prezent, în consonanță cu dezvoltarea limbii române literare. Domeniu al limbii sensibil legat de schimbările social-politice și culturale, onomastica românească este marcată diferit de cele trei mari perioade ale istoriei naționale din secolul al XX-lea și al XXI-lea: epoca interbelică,

comunistă și postcomunistă. Fără a se înregistra o restructurare a sistemului denominativ personal, care își menține stabilitatea atribuirii și transmiterii unui fond tradițional de antroponime, onomastica românească prezintă, în fiecare dintre aceste perioade, unele modificări importante, mai ales la nivelul repertoriului de nume personale.

Cercetarea prenumelor românești actuale are la dispoziție surse documentare importante aflate în custodia unor instituții publice (Inspectoratul național pentru Evidența Persoanelor din Ministerul Administrației și Internelor, Direcția Generală a Arhivelor Statului, Autoritatea Electorală permanentă, servicii / oficii de stare civilă din primării), cât și la instituții religioase (biserici, mănăstiri), fonduri documentare importante, unele informatizate, insuficient sau deloc cercetate. Baza de date la nivel național a Inspectoratului național pentru Evidența Persoanelor a fost utilizată, parțial, la redactarea unor lucrări de statistică onomastică (Bolocan 1999). În privința numelor de persoane, listele abonaților telefonici sunt surse utilizabile, cu rezerve asupra parțialității informațiilor, mai ales din mediul rural, precum și asupra insuficienței datelor în evaluarea circulației sau a frecvenței formelor onomastice. Utilizarea unor dicționare antroponimice (Ionescu 1975, Bălan Mihailovici 2003) este limitată de absența unor informații privitoare la datarea sau periodizarea formelor onomastice actuale. Observația privește parțial și dicționarele istorice de antroponimie românească (Constantinescu 1963), care notează totuși atestarea în prezent a unor forme onomastice tratate lexicografic.

2. În perioada interbelică, evoluția sistemului antroponimic se manifestă în două direcții, cu influențe asupra structurii inventarului onomastic: unificarea repertoriului de prenume la nivel național și accelerarea procesului de modernizare a antroponimiei.

Prenumele înregistrate nesistematic în această perioadă indică prezența unui inventar bogat și divers de forme tradiționale religioase și laice, cele mai multe în variante specific românești, îmbogățit prin împrumutul unor nume proprii străine. Ca domeniu onomastic mobil și creativ, prenumele, în primul rând, sunt afectate de schimbări care au reprezentat, nu numai o îmbogățire a repertoriului onomastic, ci, mai ales, o intensificare a uzului și a circulației numelor de persoană.

2.1. Corespunzătoare condițiilor create de reîntregirea statală, manifestarea unor fenomene unificatoare ale fondului onomastic reprezintă depășirea unor tradiții ale provincialismului istoric, care, în pofida remarcabilei unități a sistemului numelor românești de persoană, diferențiau antroponimia transilvăneană de cea moldovenească și cea muntenească. Circulația numelor de persoană se amplifică pe măsura consolidării relațiilor economice și socio-politice dintre diferitele zone ale țării. Unele prenume, specifice antroponimiei unei anumite regiuni, se generalizează, intrând în fondul unitar al antroponimiei naționale.

Omogenizarea și unificarea repertoriului onomastic în perioada interbelică poate fi exemplificată prin două fenomene asemănătoare, dar diferite ca intensitate:

expansiunea prenumelor transilvănene în antroponimia celorlalte zone românești, pe de o parte, circulația prenumelor regățene în Ardeal, pe de altă parte.

Legată de mișcarea latinistă ardeleană, atribuirea unor prenume preluate din inventarul antroponimic roman, motivată inițial de condiții socio-politice specifice Transilvaniei, se extinde, în special, în mediul urban, în cel suburban, și apoi în cel rural, depășind sfera numelor de persoane savante. Numai o parte dintre prenumele latinești masculine și feminine din antroponimia transilvăneană, precum *Aureliu, Aurelian, Cezar, Claudiu, Corneliu, Horațiu, Liviu, Lucian, Marius, Octavian, Ovidiu, Pompiliu, Remus, Silviu, Tiberiu, Traian, Valentin, Valeriu, Virgiliu etc.*, respectiv, *Aurelia, Claudia, Cornelia, Felicia, Iulia, Iuliana, Livia, Lucia, Lucreția, Silvia, Valentina, Valeria etc.*, îmbogățesc repertoriul onomastic regățean.

Unele dintre numele de inspirație latinistă, al căror focar a fost Transilvania secolului al XIX-lea, se impun în inventarul principal al onomasticii românești moderne, care, potrivit statisticilor, cuprinde 58.400 de prenume actuale înregistrate, repartizate în 7 grupe de frecvență (Bolocan 1999: 375-386), stabilite după numărul ocurențelor / al purtătorilor (notat după fiecare formă între paranteze drepte).

După cum indică cifrele de frecvență, extinderea prenumelor latiniste din zona Transilvaniei (TR) în celelalte regiuni românești, Moldova (ML) și Muntenia (M), inclusiv Oltenia, s-a realizat inegal. Unele prenume transilvănene latiniste se generalizează, realizând frecvențe apropiate în celelalte regiuni, de exemplu: *Marius* (31.522 ocurențe – TR, 33.983 – M, 31.811 – ML), alte prenume își păstrează poziția dominantă în Transilvania, realizând frecvențe medii diferite în alte zone, de obicei mai ridicate în Moldova: *Liviu* (17.585 – TR, 12.994 – ML, 8.348 – M), *Lucian* (15.079 – TR, 13.041 – ML, 9.209 – M), *Ovidiu* (19.554 – TR, 12.951 – ML, 4.730 – M), *Traian* (21.968 – TR, 7.907 – M, 6.151 – ML), *Claudiu* (14.376 – TR, 8.939 – ML, 5.031 – M), *Virgil* (7.295 – TR, 5.628 – ML, 5.261 – M), *Octavian* (8.674 – TR, 5.079 – M, 4.321 – ML), *Tiberiu* (10.391 – TR, 2.470 – ML, 2.414 – M). În cazul câtorva prenume, răspândirea în Muntenia și Moldova depășește extensiunea numelui în Transilvania: *Laurențiu* (10.150 – M, 8.725 – ML, 6.053 – TR), *Silviu* (7.783 – ML, 7.061 – TR, 5.996 – M) etc.

Percepute ca nume culte, laice sau ca neologisme onomastice, tradiția numelor latiniste se consolidează în antroponimia românească nu numai urbană, ci și rurală. Generalizarea acestor nume pe tot teritoriul românesc se realizează în paralel cu pierderea motivației latiniste a atribuirii lor. Ca urmare a acestui fenomen, forma numelor latiniste masculine se remodifică prin trunchierea formelor și pierderea terminației specifice (rezultată din acomodarea terminației inițiale a numelui roman): *Aureliu(s) > Aurel, Corneliu(s) > Cornel, Octavian(us) > Octav, Ovidiu(s) > Ovid, Valeriu(s) > Valer, Virgiliu(s) > Virgil etc.* În paralel, pe măsura creșterii frecvenței acestor prenume, se creează forme diminutive și hipocoristice, atât cu bază masculină, cât și feminină, alcătuind familii onomastice de tipul: *Aurel(iu) / Aurelian*

> *Auraș, Aurică, Relu, Reluș, Relușu, Rică* etc., *Cezar* > *Cezărel, Cezărică* etc., *Cornel(iu)* > *Cornică, Corniță, Cornelică* etc., *Lucian* > *Lucică, Lucișor, Octav(ian)* > *Octăvel, Octăvică, Octăviță, Tavi, Tăvel, Tăvică, Tăviță* etc., *Ovid(iu)* > *Ovidel, Ovidică, Ovidiță* etc., *Pompiliu* > *Pompilică, Pompiliță* etc., *Remus* > *Remi, Remică* etc., *Silviu* > *Silvică, Silvișor* etc., *Traian* > *Trăienel, Trăienică, Trăieniță, Trăienuș* etc., *Valentin* > *Val, Vali, Valică, Tinel, Tinuș* etc., *Valeriu* > *Vali, Valerică* etc., *Virgil(iu)* > *Virgilică, Gili, Gilică* etc., respectiv, *Aurelia* > *Aurica, Aurița, Aura, Reli* etc., *Cornelia* > *Cornelica, Cornelița, Nela, Neli, Nelica* etc., *Livia* > *Livioara, Liviuța* etc., *Lucia* > *Lucica, Luci* etc., *Silvia* > *Silvica, Silvioara, Silviuța, Silvi* etc., *Valentina* > *Vali, Tina, Tinica* etc., *Valeria* > *Valerica, Vali* etc.

În general, crearea hipocoristicelor și, mai ales, a diminutivelor afective de la numele romane clasice „depreciază” onomastica latinistă (Pașca 1936:42) prin vulgarizare, având efecte comice prin contrastul cu sugestiile semantice culturale ale numelor-bază, cele mai multe asociate cu mari personalități istorice. În același timp, însă, acest fenomen este un indice semnificativ al intrării în uz a formelor culte. Semnificația politică și culturală a numelor de inspirație romană este uitată sau ignorată, formele lor se banalizează pe măsura creșterii frecvenței denominative.

Tot pe baza frecvențelor înregistrate de prenumele din diferite regiuni se poate observa că și unele prenume specifice românilor din Regat se extind în teritoriile ardelenesti. Este vorba tot de prenume savante, dar de inspirație istorică autohtonă, care evocă personalități ale trecutului Moldovei sau al Țării Românești, devenite personaje literare reprezentative. În perioada interbelică, aceste prenume se răspândesc în mediile urbane transilvănene, unele înregistrând o circulație intensă, care uneori o întrece pe cea înregistrată în Moldova sau în Muntenia: *Mircea* (27.191 – TR, 17.349 – ML, 13.133 – M), *Bogdan* (18.316 – ML, 12.461 – TR, 11.452 – M), *Tudor* (14.948 – M, 4.074 – TR, 3.301 – ML), *Răzvan* (7.198 – TR, 6.665 – ML, 6.320 – M), *Vlad* (5.338 – ML, 5.211 – TR, 1.845 – M).

Schimbul de nume între sistemele antroponimice regionale este extins uneori și la nivelul diminutivelor sau al hipocoristicelor, precum și la cel al fixării unor variante ale prenumelor. Astfel, prenumele derivate cu sufixul diminutival *-ache*, specific teritoriilor regătene, influențate de onomastica neogreacă în timpul domniilor fanariote, se regăsesc, în prezent, în toate zonele locuite de români, în proporții variabile. Cel mai răspândit dintre aceste derivate, *Costache*, ocupând rangul [93] cu 19.434 de ocurențe, se distribuie în Moldova cu o cifră de frecvență ridicată și cu frecvențe mult mai reduse în aria muntenească și, mai ales, în cea transilvăneană (16.396 – ML, 1.227 – M, 769 – TR). De altfel, toate formele diminutive ale prenumelor masculine și feminine, mai rare în onomastica transilvăneană, sunt în creștere sub aspectul frecvenței actuale: *Ionel* < *Ion* (39.996 – ML, 31.925 – M, 15.335 – TR), *Dănuț* < *Dan(iel)* (13.299 – ML, 7.217 – M, 5.908 – TR), *Petrică* < *Petre* (13.315 – ML, 8.150 – M, 2.296 – TR), *Ionela* < *Ioana* (19.114 – M, 18.082 – ML, 7391 – TR), *Lenuța* < *Leana* < *Elena* (20.284 – ML, 10.794 – TR, 10.134 – M.),

Anica < *Ana* (25.055 – ML, 16.963 – M, 8.356 – TR), *Marioara* < *Maria* (20.116 – TR, 12.820 – M, 9.857 – ML).

Generalizarea hipocoristicelor, atât masculine, cât și feminine, se realizează dinspre zone cu frecvențe ridicate ale acestui fenomen, cum este Moldova, către arii de slabă extensie, cum este Transilvania, de exemplu: *Nicu* < *Ion* / *Nicolae* (6.775 – M, 6.473 – ML, 1795 – TR); *Nelu* < *Ion* (5.324 – ML, 4.085 – M, 2104 – TR), *Gina* < *Eugenia* / *Virginia* (5.906 – ML, 4.482 – M, 1034 – TR), *Geta* < *Georgeta* (5.538 – ML, 2.416 – M, 1336 – TR) etc.

În cazul variantelor aceluiși prenume, se constată tendințe de modificare a structurii repertoriului regional, vizibile în circulația actuală a formelor savante și populare ale unui prenume: *Ioan* (283.776 – TR, 124.655 – M, 23.267 – ML); *Ion* (201.493 – M, 75.614 – ML, 27.741 – TR).

2.2. Procesul de unificare a antropimiei românești se evidențiază și la nivelul modernizării fondului onomastic de prenume. Onomastica perioadei interbelice se situează în continuitatea tendinței de restructurare a inventarului de prenume prin importul unor forme din antropimia occidentală. În prezent, este aproape imposibil de a departaja prenumele împrumutate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea de cele preluate în perioada interbelică, dar se poate observa intensificarea circulației unor prenume impuse de modă, care pot fi ușor identificate după personalitățile sau evenimentele de care se leagă. Este cazul unor prenume neologice de origine diferită (italiană, germană, franceză). Astfel prenumele românesc *Leonard* < fr. *Leonard*, it. *Leonardo*, atestat izolat în secolul al XIX-lea crește ca frecvență (5055), fiind impus de celebritatea cântărețului de operă *Leonard* (Nicolae Leonard). Este și cazul unor prenume germane, precum *Rudolf* (3335) și *Greta* (1032), prezente în onomastica germană din Transilvania, dar puse în circulație în mediul românesc de moda celebrului actor Rudolf Valentino, respectiv, de celebritatea actriței Greta Garbo etc. De altfel, dezvoltarea rapidă a cinematografului în prima jumătate a secolului al XX-lea aduce și în onomastica românească un nou val de nume străine sau reactivează circulația unor nume existente sporadic. Astfel apariția și circulația prenumelui feminin *Ramona* (39.979) se explică prin faima actorului Ramón Navarro, dublată de cea a tangoului argentinian *Ramona*, la modă în perioada interbelică. Prenumele modern *Daniela* (126.274), neatestat în onomastica românească tradițională ca pereche feminină a prenumelui masculin *Daniel*, se răspândește datorită faimei actriței franceze Danielle Darrieux, iar selecția prenumelui *Marilena* (13.573) este influențată de prenumele unei vedete a filmului internațional, Marlene Dietrich. Multe dintre prenumele moderne sunt inspirate de onomastica literară a epocii: *Dănuț* < *Dan* (52.749), *Monica* (47.492), *Olguța* (2.488) se răspândesc prin romanul *La Medeleni*, de Ionel Teodoreanu, *Roxana* (36.325), prin romanul omonim al lui Gala Galaction, *Otilia* (11.657), *Felix* (2.355), prin *Enigma Otiliei*, de G. Călinescu, *Apostol* (2.388), prin *Pădurea spânzuraților*, de Liviu Rebreanu etc.

De fapt, ceea ce caracterizează noua etapă nu este atât punerea în circulație a unor noi forme onomastice, cât folosirea prenumelor moderne pe o arie din ce în ce mai largă și cu o frecvență sporită. Extinderea neologismelor onomastice se realizează, de obicei, dinspre antroponimia urbană, al cărei focar este capitala, înspre antroponimia regională, suburbană și rurală. Unele prenume neologice atât masculine, cât și feminine, realizează ranguri de frecvență ridicate (menționate, între paranteze drepte, înaintea formei onomastice citate), care indică nu numai pătrunderea lor în sistemul denominativ, petrecută probabil în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ci chiar fixarea și larga lor circulație în sistemul onomastic românesc. Este cazul, mai ales, al unor prenume feminine de proveniență franceză, care se situează, după numărul de ocurențe (redat între paranteze rotunde după forma onomastică citată), pe locuri fruntașe sau medii în primele două grupe ale ierarhiei onomastice actuale: [5] *Mariana* < fr. *Marie-Jeanne* (185.610), [12] *Georgeta* < fr. *Georgette* (103.858), [15], *Nicoleta* < fr. *Nicolette* (92.102) etc., [16] *Gabriela* < fr. *Gabrielle* (89.750), [37] *Simona* fr. *Simone* (58.544), concurând, sub acest aspect, forme tradiționale din fondul principal de cuvinte. Comparativ, prenumele masculine, variante moderne, preluate pe filieră cultă, ale prenumelor românești tradiționale ocupă poziții medii: [29] *George / Gheorghe* (67.120), respectiv, [30] *Gabriel / Gavril(ă)* (66.961), urmate la mare distanță în ierarhia de frecvență de prenumele modern [66] *Robert* (31.645). Privite în paralel, sub raportul frecvenței, perechile onomastice *George – Georgeta*, *Gabriel – Gabriela* sugerează o modernizare mai accentuată a prenumelor feminine.

Frecvențele pe regiuni ale prenumelor moderne ne arată că introducerea unor neologisme onomastice nu s-a produs uniform, existând zone ca Ardealul, mai legate de denotația tradițională, prin urmare, mai refractare la schimbările de nume. Astfel, prenumele moderne, înregistrate cu ranguri de frecvență medii au mai multe ocurențe în Moldova și în Muntenia, decât în Transilvania : [114] *Eduard* (3824 – ML, 3270 – M, 1535 – TR), [119] *Romeo* (3.437 – ML, 2.034 – M, 1.609 – TR) etc.; [113] *Aurora* (6.799 – ML, 5.363 – M, 3.734 – TR) etc.

De asemenea, distribuția regională a frecvențelor prenumelor indică o migrare inversă a unor neologisme antroponimice masculine și feminine, legate de sistemul onomastic german și maghiar din Transilvania, care pătrund destul de greu în onomastica moldovenească sau muntenească, de exemplu [65] *Francisc* (15.538 – TR, 1.932 – ML, 179 – M), [97] *Ludovic* (7.925 – TR, 675 – ML, 142 – M), [100] *Carol* (7.035 – TR, 1.035 – ML, 421 – M), [66] *Eva* (17.861 – TR, 1.211 – ML, 325 – M), [116] *Bianca* (6.170 – TR, 3.199 – ML, 1.831 – M), [146] *Marta* (4.450 – TR, 1.164 – ML, 509 – M). Trebuie să se țină seama că cifra aparițiilor prenumelor include și pe purtătorii maghiari sau germani ai numelui, luați în calcul în statistica generală a prenumelor actuale (Bolocan1999:369). În aceste condiții, este foarte dificil de apreciat numărul românilor purtători ai acestor prenume, care pot fi tradiționale în sistemul onomastic de origine și neologice în sistemul onomastic românesc.

3. În perioada comunistă, sistemul antroponimic românesc de tip prenume păstrează stabilitatea inventarului denominativ, deși este supus unor schimbări conjuncturale, influențate, în general, de instaurarea și consolidarea regimului comunist, în special, de intensificarea propagandei ideologice ateiste. Pe de altă parte, în pofida represiunii politice și a ateismului marxist, religia nu a fost interzisă și practica religioasă a botezului a continuat la scară națională. Nu au existat îngrădiri oficiale la alegerea unui nume religios și nici la fixarea sa administrativă în actele de stare civilă.

În aceste condiții, sistemul onomastic românesc evoluează, mai mult decât în alte perioade, între tendința de continuitate, manifestată în păstrarea numelor de botez religioase tradiționale, și cea de schimbare, în raport cu realitatea, exprimată prin laicizarea accentuată a inventarului antroponimic. Din acest punct de vedere, se înregistrează diferențe între onomastica rurală, mai conservatoare, atașată unor tradiții mai puternice, dar și mai puțin agresată de propaganda oficială, și onomastica urbană, deschisă reînnoirii fondului de nume, care se adaptează orientării ateiste oficiale, prin selectarea și promovarea unor prenume laice. În general, în perioada comunistă, se păstrează structura sistemului onomastic personal, dar preferința pentru prenumele nereligioase modifică proporția dintre antroponimia creștină și cea laică, mai ales în mediul urban și în cel cărturăresc.

3.1. Stabilirea indicilor de ocurență a numelor de botez din a doua jumătate a secolului al XX-lea (Bolocan 1999), precum și primele studii statistice privitoare la onomastica zonelor rurale (Cristureanu 1976), arată că în inventarul de prenume al acestei perioade se păstrează, mai ales, prenumele religioase, masculine și feminine, care reiau numele sfinților și sfințelor de seamă din calendarul ortodox, ceea ce explică pozițiile lor fruntașe în ierarhia de frecvență onomastică actuală: [1] *Gheorghe* (662.265), [2] *Ioan* (556.312), [3] *Ion* (490.183), [4] *Vasile* (489.956), [5] *Constantin* (439.114), [6] *Nicola(i)e* (294.970), [7] *Dumitru* (287.169), [9] *Mihai* (234.758), [15] *Petru* (130.628), [24] *Andrei* (94.373), respectiv, [1] *Maria* (1.143.282), [2] *Elena* (690.603), [3] *Ana* (363.225), [9] *Elisabeta* (138.575) etc. Distribuția prenumelor religioase de acest tip este confirmată, la nivelul unei singure localități rurale, de anchete onomastice (Popescu-Sireteanu 1999:237) întreprinse în anul 1964, care indică următoarea ierarhie de frecvență a prenumelor masculine: *Ion* (82), *Neculai* (69), *Vasile* (67), *Gheorghe* (62), *Constantin* (52), *Mihai* (40), *Petru* (40), *Dumitru* (21) etc. și a celor feminine: *Maria* (124), *Elena* (123), *Catinca* (25), *Paraschiva* (19), *Aneta* (17) etc.

În paralel, se constată atribuirea mai rară a unor nume de botez tradiționale, înregistrate cu frecvențe medii sau scăzute: [63] *Pavel* (33.423), [74] *Simion* (26.206), [75] *Toader* (25.886), [80] *Gavril* (23.842), [82] *Anton* (22.647), [106] *Toma* (14.545), *Dionisie* (6.029), *Sava* (5229), *Filip* (4.239), *Zaharia* (3.481), *Spiridon* (3.152), *Luca* (3.111), *Pantelimon* (1.319), respectiv, [39] *Paraschiva* (56.302), [108] *Tereza*

(18.885), [120] *Filofteia* (16.549), *Minodora* (7492), *Varvara* (7.129), *Eufrosina* (4.929), *Magdalena* (2.675), *Polixenia* (2.073) etc., precum și trecerea în fondul onomastic pasiv a unor prenume calendaristice, înregistrate în secolele anterioare, dar absente în inventarele de frecvență luate în considerație: *Anastasiu*, *Cristofor*, *Damaschin*, *Filimon*, *Hariton*, *Lazăr*, *Nichifor*, *Samson*, respectiv, *Fevronia*, *Ilaria*, *Olimpiada*, *Pelaghia*, *Pulheria*, *Tecla* etc.

Stabilitatea, respectiv, instabilitatea inventarului prenumelor religioase în această perioadă, corespunde, de asemenea, unor mari diferențe între frecvențele numelor calendaristice. Prenumele religioase de mare circulație, fixate prin tradiție, s-au dovedit, în mod paradoxal, mai rezistente în sistemul denominativ decât prenumele mai rare, a căror capacitate de individualizare este mai mare.

Se observă, de asemenea, tendința de înlocuire a prenumelor calendaristice cu diminutivele sau cu hipocoristicele lor, ca formă de atenuare intenționată sau neintenționată a religiozității numelui, pe de o parte, ca manifestare a afectivității, pe de altă parte. Frecvențele ridicare ale unor diminutive și hipocoristice, înregistrate ca prenume masculine sau feminine, arată că fenomenul substituirii numelui religios cu o variantă diminutivală sau hipocoristică este general, mai ales în onomastica rurală sau în cea suburbană. Astfel, ierarhia de frecvență a prenumelor românești cuprinde numeroase nume religioase, fixate în varianta lor diminutivală sau hipocoristică: [18] *Ionel* < *Ion* (114. 854), [20] *Ionuț* < *Ion* (105.269), [36] *Costel* < *Constantin* (57.624), [61] *Costică* < *Constantin* (34.001), [67] *Petrică* < *Petre*, *Petru* (30.614), [93] *Costache* < *Constantin* (19.434), [94] *Cristinel* < *Cristian* (18.192), [98] *Nelu* < *Ion* (16.175), [101] *Gheorghiuță* < *Gheorghe* (15.637), [109] *Vasilică* < *Vasile* (13.537), [111] *Mihăiță* < *Mihai(l)* (12.478); [31] *Ionela* < *Ioana* (61.396), [32] *Marioara* < *Maria* (61.030), [33] *Anica* < *Ana* (61.006), [43] *Lenuța* < *Leana* < *Elena* (52.341), [73] *Anișoara* < *Ana* (30.618), [105] *Maricica* < *Maria* (20.651) etc. Uneori, un diminutiv sau un hipocoristic al unui nume de botez se situează, în ierarhia de frecvență, înaintea numelui de botez de la care s-a format: [72] *Dorel* < *Doru* < *Tudor* / *Teodor*, (26.940), [217] *Magda* < *Magdalena* (5086), [218] *Magdalena* (2675) etc.

3.2. În aceeași perioadă, antroponimia urbană se caracterizează prin atribuirea cu precădere a prenumelor laice, motivată fie de circumstanțe social-politice, fie de tendința de înnoire a sistemului onomastic. De altfel, monografiile onomastice ale unor zone rurale (Stan 1961, Roșianu 1987) consemnează trecerea de la selecția preponderentă a prenumelor calendaristice la denomiția personală cu prenume laice, ca formă de modernizare a inventarului antroponimic.

Potrivit evaluărilor de frecvență, schimbarea structurii fondului onomastic în favoarea prenumelor laice nu este atât de ordin cantitativ, în sensul amplificării numărului de forme onomastice, cât de intensificare a circulației numelor existente. Prenumele atribuite cu precădere sunt selectate din fondul bogat al onomasticii laice tradiționale, având, în principal, trei surse: a) nume de origine străină, latină sau slavă, reactualizate ca nume savante de personalități istorice și de personaje literare; b)

prenume delexicale, create prin fixarea în denomiña personală a unor nume comune; c) prenume deonomastice, formate pe baza altor nume proprii, cu două subtipuri: prenumele deantroponimice, alcătuite prin derivarea unor nume de persoană laice de tip delexical, și prenumele detoponimice, care preiau sau derivă nume de locuri. Preferința pentru unele prenume laice din seriile menționate (a); (b); (c), atât masculine, cât și feminine, este indicată de rangul lor în ierarhia frecvențelor actuale.

Prenumele laice din prima serie (a), repuse în circulație în secolul al XIX-lea de moda onomasticii latiniste sau a celei istorice și literare autohtone, continuă să fie atribuite prioritar în perioada comunistă, devansând, ca număr de ocurențe, unele prenume religioase. Popularitatea istorico-literară a impus în repertoriul antroponimic modern, în paralel cu prenumele latinist [48] *Traian* (46.782), dar cu o frecvență mult mai redusă, prenumele *Decebal* (1.330), inspirat de figura eroică a ultimului rege dac, precum și pe cel al fiicei sale *Andrada* (3.951), cel din urmă fiind pus în circulație de filmul artistic *Dacii* (1967).

Din repertoriul numelor latiniste, au fost revitalizate, înregistrând un număr ridicat de apariții în denomiña personală, prenume masculine: [14] *Marius* (134.938), [32] *Valentin* (63.090), [40] *Liviu* (50.912), [42] *Lucian* (50.313), [44] *Cornel* (48.768), [46] *Ovidiu* (47.342), [48] *Traian* (46.782), [52] *Claudiu* (39.585), [56] *Laurențiu* (35.443), [71] *Silviu* (27.072), [77] *Virgil* (25.057), [78] *Octavian* (24.857), [83] *Tiberiu* (21.851), [84] *Valeriu* (21.623), [90] *Corneliu* (19.013), [92] *Aurelian* (18.232) etc., precum și prenume feminine: [23] *Aurelia* (74.138), [34] *Cornelia* (59.658), [37] *Silvia* (58.961), [38] *Emilia* (56.437), [48] *Claudia* (47.754), [52] *Valeria* (47.203), [80] *Livia* (28.100) etc. Frecvențe asemănătoare se înregistrează în cazul prenumelor de origine slavă, devenite nume istorice sau literare: [26] *Mircea* (7.889), [34] *Radu* (61.214), [38] *Bogdan* (53.944), [76] *Răzvan* (25.454), [81] *Dragoș* (23.181), [102] *Vlad* (15.586) etc.

Celelalte prenume din inventarul onomastic de proveniență slavă, lipsite de referințe istorice care să le asigure popularitatea, au dispărut din repertoriul onomastic activ al acestei perioade, nefiind înregistrate în listele de frecvență actuale: *Dragu*, *Neagoe*, *Pârveu*, *Preda*, *Stan*, *Stroe*, *Vlaicu* etc., respectiv, *Balașa*, *Rada*, *Stana*, *Stanca* etc. sau sunt pe cale de dispariție, având ocurențe reduse, de obicei în onomastica rurală: *Dobre* (2.632), *Dragomir* (2.999), *Neagu* (2.283), *Oprea* (5.818), *Stanciu* (1.196), *Stoica* (2.814), *Voicu* (3.315) etc., respectiv, *Dobra* (1.768), *Dobrița* (3.500), *Neacșa* (1.437), *Neaga* (2001), *Voica* (6.217) etc.

În cadrul seriei onomastice delexicale (b), prenumele provenite de la forme lexicale atât simple, cât și derivate cu sufixe diminutivale, a căror selecție are o componentă pronunțat afectivă, sunt atribuite prioritar în onomastica postbelică, ocupând, în ierarhia actuală, ranguri de frecvență ridicate sau medii: [46] *Doina* (49.060), [61] *Luminița* (37.653), [142] *Steluța* (11.700) etc., în timp ce altele înregistrează un număr redus de apariții, fie pentru că sunt creații recente: *Mugur(el)*

(3.572), *Stejărel* (1.230), *Mălin* (sub 1.000), *Puiu* (sub 1.000) etc., respectiv, *Vioara* (2.230), *Domnița* (1.879), *Speranța* (1.833), *Coca* (1.604), *Crenguța* (1.365), etc., fie pentru că sunt nume vechi, pe cale de a trece în fondul onomastic pasiv: *Zamfir* (2.975), *Badea* (1.906), *Păun* (1.723), *Bucur* (1.544), *Barbu* (1.541), respectiv, *Smaranda* (6.678), *Sultana* (2.877), *Daфина* (1.109), *Zâna* (1.056) etc.

În denominația personală a epocii, se observă preferința pentru prenumele provenite de la nume de flori, adesea fixate în varianta diminutivală, mult diferențiate sub raportul frecvențelor: [21] *Viorel* (104.861), [50] *Florea* (43.677), *Trandafir* (2.573), *Bujor* (1.123), *Crin* (sub 1.000), respectiv, [7] *Floarea* (162.499), [10] *Viorica* (131.611), [40] *Margareta* (55.993), [56] *Camelia* (40.782), [70] *Violeta* (33.728), [110] *Lăcrămioara* (18.583), *Crina* (9.558), *Narcisa* (3521), *Brândușa* (3.235), *Trandafira* (2.457), *Garofița* (1.859), *Ruja* (1.468), *Dalia* (sub 1.000), *Micșunica* (sub 1.000), *Romanița* (sub 1.000) etc. Prenumele delexicale mai vechi ale seriei de inspirație florală: *Florea*, *Floarea* și diminutivele lor: *Florică*, *Florica*, *Florița* etc., legate direct de sărbătoarea creștină a Floriilor, continuă să se situeze pe locuri frunțase în ierarhia de frecvență datorită numărului ridicat de ocurențe în onomastica rurală. În onomastica urbană, aceste prenume apar destul de rar, observându-se tendința de fi înlocuite cu forme moderne corespondente (care prezintă același radical *Flor-*), provenite din împrumuturi preponderent savante: *Florentin* (9.685) < lat. *Florentinus* / [44] *Florentina* (52.251) < fr. *Florentine* (< fr. *Florent*), it. *Fiorentina*, lat. *Florentina*; [10] *Florin* (159.183) < lat. *Florinus* (< *Florus*) / [71] *Florina* (33.720) < fr. *Florine*, lat. *Florina*; [57] *Florian* (35.144) < lat. *Florianus* / *Floriana* (2.079) < it. *Floriana*, lat. *Floriana*; *Florența* (3.359) < fr. *Florence*, *Flora* (1.312) < it. *Flora* < lat. *Flora* sau create în românește, derivate diminutivale: *Florinela* (1.512) < *Florinel* (7.284) < *Florin* etc. sau hipocoristice: *Flori*, *Flory*.

Se poate proba proveniența multiplă a unora dintre formele onomastice moderne menționate. Astfel, lat. *Florentinus*, *Florentina* sunt derivate latinești târzii ale cognomenului *Florens*, *Florentis* > *Florentius*, *Florentia*, răspândite ca prenume savante în onomastica occidentală medievală (Ionescu 1975:139), dar prenumele românesc *Florentin* poate fi considerat, de asemenea, un derivat regresiv de la prenumele feminin *Florentina*, mult mai răspândit și mai bine fixat în onomastica românească, având în vedere modelul a numeroase prenume masculine provenite de la prenume feminine (Tomescu 1998: 51). De asemenea, prenumele *Florin*, *Florina* pot proveni din cognomene latinești târzii < *Florinus*, *Florina*, din importuri savante sau sunt rezultatul unor derivări moționale românești, prezentând similitudini cu cea a prenumelor *Florentin*, *Florentina*. Prenumele francez *Florence*, ca și adaptarea sa românească *Florența*, pot fi interpretate și ca forme detoponimice, inspirate de renumele orașului italian omonim (fr. *Florence*, rom. *Florența*).

Tendința de laicizare a numelor proprii în a doua jumătate a secolului al XX-lea nu a dus întotdeauna la conservarea formelor onomastice delexicale tradiționale. Unele dintre acestea, în pofida circulației lor anterioare și a menționării

lor în dicționarele onomastice actuale (Ionescu 1975, Bălan Mihailovici 2003), nu se mai regăsesc în evidența oficială a numelor de persoane de la sfârșitul acestei perioade (Bolocan 1999: 380), de exemplu *Lupu, Micu, Mielu; Alba, Mărgărita, Mândra* etc.

Pe de altă parte, nici creativitatea delexicală nu a fost stimulată în procesul de promovare a onomasticii laice. Deși resursele lexicale sunt bogate, în această perioadă se înregistrează puține prenume noi, exclusiv în onomastica urbană, majoritatea fiind forme izolate, create de capriciul donatorilor, fără șanse de a se impune în repertoriul onomastic: *Nour(aș), Lacrima, Taina, Tomnița, Unda* etc.

În repertoriul prenumelor laice preferate în perioada comunistă se includ și numeroase forme deonomastice (seria c), derivate ale unor baze antroponimice, reprezentând modele formative diferite.

Un prim model, mai puțin frecvent, este cel al prenumelor aparent delexicale, reprezentând, de fapt, derivarea unor prenume provenite de la nume comune, cu două tipuri de sufixe onomastice, diminutivale: *Florică* (2.888) < *Florea, Codruț* (1.628) < *Codru* < *codru*; [20] *Florica* (77.556) < *Florea* < *floare, Doinița* (7.769) < *Doina* < *doină* etc. și moționale: *Păuna* (4.398) < *Păun; Codruța* (3.637) < *Codruț; Trandafira* (2.457) < *Trandafir* etc. Sursa lexicală directă a acestor prenume nu poate fi indentificată, întrucât diminutivalele lexicale corespunzătoare, fără a fi imposibile, nu se folosesc: *codruț, doiniță* etc. sau lipsesc: *florică, floriță* etc., ca și lexemele feminine ale unor nume comune exclusiv masculine, precum *păun, trandafir* etc.

Cel de al doilea model, mai frecvent și mai productiv, este cel al prenumelor care alcătuiesc perechi de gen (Tomescu 1998:45), prin derivare onomastică moțională (feminizare prin adăugarea sufixului *-a*) sau, mai ales, prin derivare moțională regresivă (masculinizare prin reducerea terminației *-a*). Inventarul onomastic al epocii arată atribuirea preferențială, devenită ulterior modă, a prenumelor care prezintă sufixele onomastice *-in, -ina* < gr.-lat. *inus, -ina* (-ἡνός, -ίνα). Transmis prin nume religioase tradiționale, precum *Constantin* < *Constantinus* < *Constans, -tis, Martin* < *Martinus* < *Marte* etc.; *Agripina* < *Agrippina, Marina* < *Marina* etc., respectiv, *Damaschin* < *Δαμσκηνός, Eufrosina* < *Εὐφροσύνη* etc., sufixul este repus în circulație de onomastica latinistă transilvăneană: *Augustin* < *Augustinus* < *Augustus, Severin* < *Severinus* < *Sever, Valentin* < *Valentinus* < *Valens; Sabina* < *Sabina* etc. și reactivat prin importul unor prenume moderne occidentale, mai ales feminine: *Albertina* < fr. *Albertine, Caroline* < fr. *Carolina, Celestina* < fr. *Célestine, Cezarina* < fr. *Césarine, Corina* < fr. *Corinne, Evelyne* < fr. *Evelina, Florentina* < fr. *Florentine, (H)ermina* < fr. *Hermine, Leontina* < *Leontine, Nadina* < fr. *Nadine, Onorina* < *Honorine* etc. Sufixul românesc corespunzător este adecvat ambelor tipuri de moțione, feminizarea, specifică unor prenume tradiționale: [62] *Cosmin* (< *Cosma*) (33.942) > *Cosmina* (6.931), [35] *Sorin* (< *Sor, Sorea*) (59.998) > [141] *Sorina* (11.631), [70] *Dorin* (< *Doru* < *Teodor, Tudor*) (27.935) > [50] *Dorina* (< *Dora* < *Teodora, Tudora* < *Teodor, Tudor*) (47.377), *Costin* (< *Costea, Costantin*) (5.928)

> *Costina* (2.910) etc. și masculinizarea, caracteristică, mai ales, prenumelor împrumutate: [55] *Alin* (37.398) < [17] *Alina* (< fr. *Aline*) (86.716), [37] *Cătălin* (56.636) < [84] *Cătălina* < *Katalin* < *Ecaterina*) (26.313), *Mădălin* (7076) < [87] *Mădălina* (< fr. *Madeleine*) (25.717), *Leontin* (4.037) < [149] *Leontina* (< fr. *Leontine*) (10.151), *Adelin* (1.009) < *Adelina* (< fr. *Adeline*, it. *Adelina*) (7.591) etc.

Lista prenumelor masculine se diversifică și cu prenume formate prin derivarea diminutivală a unor prenume feminine mai vechi sau mai recente, precum și a unor hipocoristice: *Irinel* (4212) < [24] *Irina* (71.932), *Ninel* (1.289) < *Nina* (< [Anto]nina, Ni[culi]na) (7.170) etc., prin schimbare de sufixe: [21] *Viorel* (104.861) < [10] *Viorica* (131. 611) sau, ca și în cazul seriei sufixelor *-in*, *-ina*, prin derivarea regresivă a unor forme împrumutate: *Mirel* (5.889) < *Mirela* (< fr. *Mireille*, it. *Mirella*), *Petronel* (1.716), [123] < *Petronela* (< it. *Petronella*, fr. *Pétronille* < lat. *Petronila* < lat. *Petronius*) (16.173) etc.

Ca și în cazul numelor tradiționale laice de origine străină (latină sau slavă), dar în mai mică măsură, circulația actuală a unor prenume deonomastice românești a fost amplificată de notorietatea lor ca nume istorico-culturale. Este cazul unor prenume ca *Șerban* < *Șerb(u)* < *șerb* (2.618) și *Horea* (1.692), *Horia* (4.058) < (supranumele individual) *Horea* < *a hori*, readuse în preferințele donatorilor actuali, mai ales din mediul urban, ca nume istoric voievodal, purtat de Șerban Cantacuzino (1678-1688), inițiator al Bibliei de la București, respectiv, ca nume eroic al unuia dintre conducătorii răscoalei de la 1784-1785 din Transilvania, Vasile Ursu Nicola zis *Horea* din Albac.

Prenumele actuale detoponimice sunt, în general, inspirate de nume de ape, fiind înregistrate sporadic, atât toponime românești: *Criș(u)*, *Mureș*, *Ozana*, cât și cele împrumutate: *Loara* < fr. *Loire* etc. Prenumele *Lorena* < fr. *Lorraine* (3.043) este singurul prenume detoponimic înregistrat cu un număr mai mare de ocurențe.

3.3. În ceea ce privește importurile onomastice, perioada postbelică se caracterizează, la început, printr-o stopare a împrumutului de prenume din antroponomia occidentală, precum și printr-o limitare a atribuirii prenumelor de origine străină aflate în circulație. Prenumele moderne de proveniență străină, în special franceză, sunt, în general, evitate din teama de a nu fi considerate semne ale apartenenței sociale sau culturale „burgheze”. Astfel, din listele denominative ale epocii, precum și din evaluările de frecvență de la sfârșitul secolului, lipsesc nume de botez, frecvente în perioada interbelică, precum *Bazil*, *Jacques / Jac*, *Jorj*, *Mișu* etc.; *Alice*, *Albertina*, *Celestina*, *Clemansa*, *Evelina*, *Giselle*, *Henrieta*, *Ivona / Yvone*, *Odette* etc. Se observă absența prenumelor importate mai recent, în perioada interbelică, neadaptate fonetic și grafic, insuficient fixate în inventarul onomastic românesc.

Având în vedere orientarea politico-socială pro-sovietică și propaganda în favoarea limbii și culturii ruse din primele decenii ale perioadei comuniste, ar fi fost de așteptat ca importurile onomastice să se reorienteze spre prenumele rusești

specifice: *Boris, Igor, Iuri(e), Oleg, Serghei* etc., *Galina (Galea), Liuba, Ludmila, Svetlana, Zoia* etc., frecvente în onomastica românească de peste Prut, majoritatea fiind răspândite prin popularitatea unor personaje istorice și/sau literare, precum cneazul Igor, Boris Godunov /Ruslan, Ludmila, Zoia Kosmodemianskaia.

Cu excepția unor prenume rusești, calendaristice și laice, intrate deja în sistemul onomastic românesc (Constantinescu 1963), care înregistrează frecvențe atât medii: [91] *Olga* (22.967), [114] *Tatiana* (17.656), cât și scăzute: *Vladimir* (4.685); *Larisa* (9.603), *Nadia* (6.876), *Tamara* (3.262), *Tania* (2.969), apariția în onomastica postbelică din România a unor prenume importate este sporadică, exemple izolate fiind înregistrate, mai ales în familiile de activiști sau nomenclaturiști comuniști, precum *Iuri / Iura* (Borilă), *Serghei* (Niculescu-Mizil), *Vladimir* (Socor), *Vladimir / Volodea* (Tismăneanu), *Zoia* (Ceaușescu) etc.

Împrumuturile onomastice, mai ales occidentale, reapar, destul de limitate, începând cu deceniul al 6-lea al secolului XX-lea. Noile prenume din inventarul onomastic al acestei perioade au surse de inspirație diferite de cele ale unor prenume moderne anterioare. Astfel, prenume nou intrate în repertoriul românesc, ca *Elvis* (2.942), *Giani* (1.040) etc., *Patricia* (2.096), *Romina* (1.382), *Gigliola* (sub 1.000) etc., precum și unele repuse în circulație, precum *Amalia* (9.780), sunt atribuite în virtutea admirației pentru vedete ale muzicii ușoare din epocă (Elvis Presley, Gianni Morandi, Patricia Kaas, Romina Power, Gigliola Cinquetti, Amalia Rodriguez etc.).

De asemenea, alegerea unor prenume, ca *Daiana* (1.067), *Loredana* (sub 1.000) reflectă preferințele donatorilor pentru unele succese muzicale receptate, în general, cu întârziere în mediul românesc, precum *Daiana*, cântată de Paul Anka (1957), *Loredana*, interpretată de Gianni Morandi (1962) etc. Unele prenume ca (*Maria*) *Mirabella* (3.763), *Cerasela* (3.014) etc. au fost lansate odată cu filmele cu același nume (1981, respectiv, 1959). Aceste prenume își consolidează ulterior poziția în sistemul onomastic românesc, prin popularitatea altor purtători al aceluiași nume, vedete ale muzicii ușoare ca Loredana Groza, Mirabela Dauer etc. Prenume, ca *Pamela* (1.007), *Isaura* (sub 1.000) sunt inspirate de eroi îndrăgiți din primele seriale de televiziune americane: *Dallas* (1978) și sud-americane: *Sclava Isaura* (1976). Faima unui sportiv de renume, ca Nadia Comăneci, a pus în valoare prenumele purtătorului, contribuind la răspândirea prenumelui *Nadia* (6.876) în onomastica atât națională, cât și internațională.

4. În perioada postcomunistă din ultimele două decenii, sistemul antroponimic personal, mai ales cel al prenumelor, nu suferă schimbări importante, în ceea ce privește mărimea inventarului și circulația formelor onomastice existente, dar manifestă unele tendințe cărora li se pot găsi explicații în noile realități social-politice. Domeniu influențat de transformările culturale sau de mentalitate, onomastica acestei perioade a fost marcată de recâștigarea libertății personale, de reactivarea vieții religioase și de deschiderea spre mondenitate prin contactele din ce în ce mai frecvente

cu străinătatea. Amplificarea relațiilor economice și culturale cu țările europene sau cu SUA, precum și emigrația românilor au avut ca rezultat colateral apariția unor nume noi, cele mai multe din onomastica internațională. Pe de altă parte, intensificarea fenomenelor globalizării în diferite domenii afectează treptat și sistemul onomastic (Tomescu 2010:125). Propagarea modelor onomastice este influențată de forța și deschiderea mijloacelor de comunicare actuale: cinematografie, radio-televiziune, presă, internet. Părinții au la dispoziție, în prezent, diferite site-uri specializate (www.nume-copii.ro, www.copiii.ro, www.ebotez.ro etc.) care propun prenume pentru băieți și fete, selectate după semnificație, simbolistică, sonoritate, atractivitate („prenume cool”, „prenume ecologice”, „prenume stranii”, „prenume shakespeariene” etc.), precum și discuții pe teme onomastice purtate pe forumuri și bloguri. Din materialele onomastice propuse se pot prevedea unele tendințe de evoluție a inventarului antroponimic românesc.

4.1. Prenumele, înregistrate și studiate sporadic după anul 1996, deși inventarul onomastic total este stocat cu mijloace electronice, se înscriu în continuitatea tradiției, în special prin formele onomastice religioase, care redevin predominante în sistemul de denotație personală. O listă din 2010 a celor mai frecvente cinci nume de băieți și fete **din ultimii trei ani** (Manoliu 2010) **cuprinde exclusiv prenume religioase, atât masculine: Andrei, Alexandru, Gabriel, Ionuț, Ștefan, cât și feminine: Maria, Elena, Ioana, Andreea, Alexandra.** Comparativ cu lista de frecvență, la nivel național, a prenumelor actuale, rezultată din statisticile oficiale, care înscrie pe primele locuri formele onomastice: *Gheorghe, Ioan, Ion, Vasile, Constantin*, se poate constata schimbarea preferințelor în selectarea prenumelor religioase, mai ales a celor masculine, prin atribuirea unor forme moderne, precum *Gabriel, Alexandra, Andreea* sau a unor diminutive, ca *Ionuț* etc.

Tendința de lărgire și diversificare a repertoriului numelor de botez religioase corespunde noii efervescente a vieții religioase, manifestându-se prin reactualizarea unor prenume mai vechi, ca *Luca, Toma, Matei, Mihnea* etc., care revin în moda onomastică. Datele de înregistrare a nou-născuților, la nivelul sectoarelor capitalei (Manoliu 2010:2), indică o schimbare radicală a orientării părinților în alegerea numelor de botez. În căutarea unor nume originale, mai rar întâlnite, sunt repuse în circulație numele biblice: *David, Samuel, Rebeca, Ruth, Sara(h)* etc., distribuite teritorial diferit în aria bucureșteană, având în vedere frecvențele înregistrate. Astfel, în sectorul 1 al capitalei, predominante sunt prenumele *Luca* și *Sara*, în sectorul 2, *David*, în sectorul 5, *Luca* și *David* etc. Moda prenumelor biblice, care manifestă tendința de a înlocui prenumele tradiționale, reprezintă și o influență a onomasticii anglo-americane, care se răspândește nu numai prin filiere literare, cum a fost cazul unor împrumuturi culte mai vechi, ci și prin modele onomastice oferite de mass-media.

Schimbarea repertoriului se face și prin înregistrarea prenumelor religioase, în variantă străină (mai ales, grafică): *Andreas, Nicolas, Yannis* etc.; *Mary, Ann, Kristine*

etc. Formele de acest fel sunt considerate adesea prenume care pot fi „europenizate”, în perspectiva „unor studii sau locuri de muncă în străinătate” (Manoliu 2010:3).

4.2. În cadrul prenumelor laice, predomină împrumuturile din diferite limbi, creațiile delexicale românești fiind mai rare. Numele străine, de diferite origini, sunt importate frecvent, fiind impuse de notorietatea internațională, ca și de popularitatea pe plan național sau local a unei persoane sau a unui personaj. Un număr mare de prenume noi, au avut ca sursă onomastica telenovelelor, mai ales ale celor sud-americane: *Alejandro, Alberto, Armando, Mario, Fernando, Paolo, Oscar, Ricardo; Alejandra, Alesia, Estrella, Iasmina, Mercedes, Oriana, Rosalinda* etc. Unele dintre acestea, precum: *Mario, Ricardo, Alberto, Antonio* se situează printre cele mai frecvente nume înregistrate în București (sectorul 2) în 2010. Potrivit aceluiași informații primite de la conducerea serviciilor de evidență ale populației din capitală, moda numelor preluate din telenovele, frecvente în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, este în descreștere, în favoarea formelor onomastice inspirate de numele (prenume, nume de familie sau de pseudonime) ale unor vedete din lumea teatrului: *Maia* (Morgenstern), *Iarina* (Demian) etc., a cinematografului: *Antonio* (Banderas), *Brad* (Pitt), *Brandon, Kevin* (Costner); *Angiolina* (Jolie), *Jennifer* (Ashton), *Ornella* (Mutti), *Vanessa* (Redgrave), a muzicii: *Brian* (Adams), (Bob) *Dylan, Amanda* (Lear), *Brenda* (Lee), *Celine* (Dion), *Noemi, Samantha* (Fox), *Sabrina, Sheila* etc., a sportului: *Diego* (Maradona), *Eusebio, Roger* (Federer), *Ronaldinho, Ronaldo* etc., a modei: *Dior, Naomi* (Campbell) etc. Cu excepția prenumelui *Noemi* (2.564), celelalte prenume au un număr relativ scăzut de ocurențe (sub 1.000), dar cu tendințe de creștere. Mulți dintre donatori își motivează alegerea fie prin admirația personală pentru vedetele ale căror nume îl preiau, fie prin dorința de a adopta un nume la modă. Raritatea unor nume sau rezonanța lor exotică le sporește atractivitatea: *Belinda, Briana, Dalina, Danita, Debora, Fiordalisa, Loriana, Luana, Melisa, Melita, Morgana, Peregrina* etc.

Numărul relativ mare de prenume străine atribuite recent, conform datelor oficiale, corespunde necesității de diversificare a formelor onomastice în perspectiva individualizării persoanei, dar și preferinței donatorilor pentru noutatea sau originalitatea numelui ales. Statisticile existente nu permit, însă, evaluarea numelor noi sub raportul etniei care le adoptă cu prioritate.

4.3. O explicație similară o are și prezența în repertoriul actual a unor prenume noi, create fie după un model delexical, fie printr-un procedeu inedit în sistemele onomastice tradiționale.

În prima categorie se încadrează prenumele delexicale noi, predominant feminine, inspirate de numele de flori: *Azaleea, Begonia, Datura, Gardenia, Iasomia, Iris, Irisa, Magnolia, Pansela, Petunia* etc., sau de pietre (semi)prețioase: *Ambra, Cameea, Malachita, Perla* etc. care îmbogățesc seriile onomastice deja existente. Considerate „nume ecologice” prin referința la un concept la modă, intens recomandate părinților, circulația acestor nume s-a amplificat în ultimii ani. Fiind formate prin

atrageră în sfera onomastică a noi lexeme, mai ales neologice, prenumele de acest fel exprimă destul de bine creativitatea sistemului onomastic actual.

Inventivitatea onomastică este reprezentată, mai ales, de cea de a doua categorie a prenumelor noi, realizate prin procedeul combinării / sudării a două prenume existente în inventarul antroponimic. Astfel apar prenume masculine și feminine, ca *Alian* < *Alin* și *Adrian*, *Miharius* < *Mihai* și *Marius*, *Erisa* < *Eric* și *Melisa*, *Sim(i)ena* < *Simion* și *Elena*, *Radisa* < *Radu* și *Denisa*, *Veneranda* < *Venera* și *Anda* etc. Numele de acest fel se bucură de o mare popularitate atât prin originalitatea lor, cât și prin posibilitățile combinatorii diverse în care pot fi încadrate numele unor membri ai familiei, mai ales ale părinților sau ale bunicilor etc.

Inovațiile onomastice ale acestei perioade sunt reprezentate de prenume deonomastice, realizate prin derivare moțională (feminizare) de la prenume tradiționale: *Filipina* < *Filip*, *Vladia* < *Vlad* etc., diminutive: *Costinela* < *Costinel* < *Costin*, *Romanela* < *Romanel* etc., supranume ereditar (cu referință istorică): *Corvina*. Noutatea acestor prenume constă în combinația originală dintre baza onomastică și sufixul moțional, procedeu care poate fi productiv în onomastica actuală în perspectiva diversificării repertoriului. De asemenea, se înregistrează prenume masculine noi rezultate din derivarea regresivă a unor prenume feminine, în general neologice: *Adin* < *Adina*, *Loredan* < *Loredana*, *Sabrin* < *Sabrina* etc.

4.4. În sistemul denominativ oficial (administrativ), prenumele înregistrate se încadrează în structuri onomastice duble (frecvent), triple sau multiple (rar). Raportul dintre prenumele unice și prenumele duble este în curs de schimbare. Conform statisticilor onomastice, prenumele duble constituie 40% din totalul numelor de botez înregistrate între anii 1995 și 1999 (Bolocan 1999:334). Prenumele duble masculine și feminine de acest fel combină, în general, un prenume tradițional religios, cu un nume modern, mai ales din seria noilor împrumuturi: *Alexandru - Mario*, *Andrei - Alberto*, *Andrei - Cezar*, *Andrei - Ciprian*, *Andrei - Eduard*, *Andrei - Robert*, *Dragoș - Romario*, *Dumitru - Mario*, *George - Ricardo*, *Ionuț - Robert*, *Mihai - Robert*, *Nicolae - Denis*, *Nicoale - Roberto*, *Petre - Orlando* etc.; *Alexandra - Geanina*, *Ana - Silvia*, *Ana - Sorina*, *Ana - Raluca*, *Ana - Miruna*, *Anda - Vanessa*, *Andra - Bianca*, *Andra - Raluca*, *Diana - Debora*, *Elena - Bianca*, *Elena - Isabela*, *Elena - Loredana*, *Elena - Melisa*, *Elena - Tereza*, *Ioana - Patricia*, *Ioana - Carla*, *Ioana - Roberta*, *Maria - Amelia*, *Maria - Beatrice*, *Maria - Carla*, *Maria - Mirabella* etc. Foarte rar sunt alăturate două prenume noi: *Adin - Robert*, *Mario-Denis*; *Patricia-Melisa*, *Mirabella-Karin* etc. Prenumele duble realizează din acest punct de vedere un echilibru între cele două serii de prenume, prin selectarea ambelor tipuri de nume de botez.

În denominația neoficială, utilizarea frecventă numai a uneia dintre cele două forme onomastice din structura prenumelui dublu pune problema preferinței pentru formele tradiționale sau pentru cele la modă. De altfel, cei mai mulți dintre purtătorii unui nume dublu sunt cunoscuți sau identificați printr-un singur prenume din

componenta numelui dublu. De această dată, subiectivitatea purtătorului, nu cea a donatorului, joacă un rol decisiv în actul denominației.

5. Descrierea denominației personale primare actuale pune în lumină câteva trăsături semnificative ale dinamicii antroponimice, în cele trei epoci istorice (interbelică, comunistă și postcomunistă) luate în considerație.

Cel mai important aspect îl constituie stabilitatea sistemului antroponimic actuale, situat în general, în continuitatea procesului de modernizare început la mijlocul secolului al XIX-lea, fără a fi afectată structura sistemului onomastic și omogenitatea inventarului tradițional.

Marcată de influențe socio-politice contradictorii în această evoluție, dinamica denominației primare prezintă particularități diferite de la o perioadă la alta. Perioada interbelică se caracterizează prin unificarea repertoriului de prenume la nivel național, realizată sub forma schimbului de forme între sistemele antroponimice regionale, prin accelerarea procesului de modernizare a antroponimiei, marcată de importuri masive de nume europene. În perioada comunistă, sistemul prenumelor se distinge prin procesul de laicizare accentuată a inventarului de forme și de limitare a împrumuturilor onomastice. În perioada postcomunistă, denominația antroponimică cu prenume evoluează, spre reactivarea și diversificarea formelor religioase, spre amplificarea și reorientarea importurilor internaționale în conformitate cu procesul de globalizare onomastică, spre stimularea creativității și a originalității denominative.

BIBLIOGRAFIE

- Bălan-Mihailovici 2003 = Bălan-Mihailovici, Aurelia, *Dicționar onomastic creștin*, București, Editura Minerva, 2003.
- Bolocan 1999 = Bolocan, Gheorghe, *Prenumele actuale – inventar și repartii teritoriale*, în „Studii și cercetări de onomastică” (SCO), 4, Craiova, 1999, p. 369-411.
- Constantinescu 1963 = Constantinescu, Nicolae A., *Dicționarul onomastic românesc*, București, Editura Academiei, 1963.
- Cristureanu 1976 = Cristureanu, Alexandru, *Prenume românești din împrejurimile Dejului în secolele al XIX-lea și al XX-lea*, în „Studii de onomastică”, 1, 1976, p. 83-93.
- Ionescu 1975 = Ionescu, Christian, *Mică enciclopedie onomastică*, București, Editura enciclopedică, 1975.
- Manoliu 2010 = Manoliu, Maria, *România, generația 2010: cele mai frecvente cinci nume de băieți și fete*, în *Gândul*, 21 martie 2010.
- Pașca 1936 = Pașca, Stefan, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, Imprimeria națională, 1936.

- Roșianu 1987 = Roșianu, Ion, *Prenumele locuitorilor din Lancrăm (jud. Alba)*, în „Studii de onomastică”, IV, Cluj-Napoca, 1987, p. 222-234.
- Tomescu 1998 = Tomescu, Domnița, *Gramatica numelui propriu în limba română*, București, Editura All, 1998.
- Tomescu 2001 = Tomescu, Domnița, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică*, București, Univers Enciclopedic, 2001.
- Tomescu 2010 = Tomescu, Domnița, *Globalizarea onomastică*, în „Buletinul Universității Petrol-Gaze din Ploiești”, Seria Filologie, LXII, nr. 3, 2010, p. 125.

LA DYNAMIQUE DE LA DENOMINATION PERSONNELLE PRIMAIRE DANS L'ANTHROPONIMIE ACTUELLE

Résumé

Notre travail concerne le dynamisme dénominatif des prénoms roumains, considérés comme un système ouvert aux innovations, soumis aux influences diverses, dont la mobilité et l'instabilité fait la différence par rapport à d'autres anthroponymes. Le changement de l'inventaire des prénoms est conditionné par le contexte socio-politique et culturel. Les trois époques de l'histoire roumaine de XXème et XXIème siècles (entre les deux guerres, communiste et postcommuniste) marquent différemment l'évolution de la dénomination personnelle primaire, dominée, en général, par la continuité, l'unité et l'homogénéité du répertoire onomastique traditionnel. Les aspects caractéristiques des modifications onomastiques sont l'unification de l'inventaire anthroponymique national par des échanges interrégionaux et renforcement des emprunts, pour la première période, la laïcisation du répertoire et la limitation des imports des prénoms, pour la deuxième période, et la remise en forme des noms religieux en parallèle avec la réorientation vers nouveaux prénoms étrangers, pour la troisième période.

Mots-clés: *dénomination primaire, prénoms, dynamique, instabilité, emprunts.*